

Projekt

z dnia .....

zatwierdzony przez .....

**UCHWAŁA NR .....
RADY GMINY CZERNICA**

z dnia .....

**w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i
Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Czernica na lata 2024-2026**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 40 ze zm.) oraz art.6 ust.2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity Dz. U. z 2021, poz.1249 ze zm.), uchwala się co następuje:

§1. Uchwala się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Czernica na lata 2024-2026 w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§2. Wykonanie uchwały powierza się wójtowi gminy.

§3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2024 r.

ADWOKAT
Monika Skrzypek-Paliwoda

UZASADNIENIE

do uchwały Rady Gminy Czernica w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Czernica na lata 2024-2026

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Czernica stanowiący załączniki do niniejszej uchwały, określa sposób realizacji zadań własnych gminy, o których mowa w art.6 ust.2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej.

Zgodnie z ww. przepisami do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej.

W programie na lata 2024-2026 przewidziano kontynuację działań realizowanych w latach 2021-2023, jak również podjęcie nowych przedsięwzięć. Uwzględniono przede wszystkim zadania związane z prowadzeniem profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów dotyczących zjawiska przemocy domowej.

Wskazany okres dla nowego programu, który jest kontynuacją dotychczas podejmowanych działań powinien uwzględniać również zachodzące zmiany w profilaktyce i aktach normatywnych. Co więcej krótsze okresy programowania to również większa efektywność dla takich programów, stąd też rekomendacja przyjęcia programu w zaproponowanych ramach czasowych.

Program będzie finansowany ze środków budżetu gminy Czernica oraz środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł.

Biorąc pod uwagę powyższe przyjęcie programu na lata 2024-2026 jest w pełni uzasadnione.

WÓJT GMINY CZERNICA

Włodzimierz Chlebosz

Załącznik
do uchwały Nr.....
Rady Gminy Czernica
z dnia .....

**Gminny Program
Przeciwdziałania Przemocy Domowej
i Ochrony Osób Doznających Przemocy
Domowej w Gminie Czernica
na lata 2024 – 2026**

Czernica, listopad 2023 rok

I. Wprowadzenie

Podstawową grupę społeczną pełniącą niezwykle istotne funkcje stanowi rodzina. To rodzina wywiera kluczowy wpływ na zachowanie się jednostek zarówno wewnątrz jak i na zewnątrz rodziny. Rodzina jest miejscem, gdzie dziecko dokonuje pierwszych prób w kontaktach społecznych, doświadcza ograniczeń i wzmocnień w rozwoju oraz nabiera zaufania do otaczającego go świata. Rodzina powinna zaspokajać potrzebę bezpieczeństwa, miłości, przynależności, szacunku, uznania i przekazuje obowiązujące w społeczeństwie wartości, normy i wzorce zachowań. Jednak coraz częściej słyszymy, że rodziny nie wywiązują się ze swoich zadań, że zamiast poczucia bezpieczeństwa jest strach i niepewność, zamiast miłości-ból i cierpienie, zamiast szacunku i uznania-ośmieszanie i upokarzanie. Dom rodzinny powinien być miejscem, w którym jesteśmy kochani, chronieni nabieramy sił do pracy lub nauki. Dla wielu osób dorosłych i dzieci dom nie stanowi azylu lecz jest niebezpiecznym miejscem, gdzie regularnie doświadcza się cierpienia fizycznego i psychicznego. Krzywdzenie dziecka odciska piętno na wszystkich sferach rozwojowych. Ma konsekwencje dla zdrowia fizycznego, rozwoju umysłowego oraz stanu psychicznego. Rodzina, w której podstawowe więzi oraz kryteria funkcjonowania zostały zaburzone kształtują młodego człowieka na osobę pozbawianą elementarnych umiejętności funkcjonowania na poziomie emocjonalnym i społecznym. Przemoc domowa stanowi zjawisko powszechnie występujące w naszym społeczeństwie. Niestety wciąż jeszcze pozostaje w ukryciu „czterech ścian domów”. Przemoc dotyczy rodziny o różnym statusie społecznym i ekonomicznym a nie jak dotychczas sądzono występuje wyłącznie w środowiskach marginesu społecznego. Coraz częściej to osoby dobrze wykształcone, mająte zajmujące prestiżowe stanowiska, lubiane i szanowane przez innych z premedytacją zadają ból i cierpienia swoim najbliższym. Gradacja zjawiska przemocy domowej i jego destrukcyjny wpływ na jednostkę stanowi niebagatelny problem społeczny, zatem jednym z głównych zadań polityki społecznej jest przeciwdziałanie przemocy domowej poprzez realizowanie na różnych szczeblach życia publicznego w naszym kraju programów profilaktycznych. Skuteczne zwalczanie i przeciwdziałanie przemocy domowej wymaga współpracy różnych służb. Wprowadzenie w życie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej jest gwarancją zintegrowanych działań profilaktycznych, interwencyjnych i pomocowych w tym zakresie.

System przeciwdziałania przemocy w Polsce określa ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (tekst jednolity Dz. U. z 2021 r., poz. 1249 ze zm.), która m.in. wskazuje jednostkom samorządu terytorialnego oraz organom administracji rządowej zadania do realizacji, określa zasady postępowania wobec osób doznających przemocy domowej oraz wobec osób stosujących przemoc domową.

Ustawodawca w art. 6 ust. 2 oraz art. 9 wyżej cytowanej ustawy wyznaczył gminom zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej. Stosownie do jej zapisów zadaniem gminy jest:

- 1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej;
- 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą domową;
- 3) zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

II. Charakterystyka zjawiska przemocy domowej

Jeszcze do niedawna niewiele o tym pisano i mówiono, a zjawisko przemocy zarezerwowane było dla „rodzin z marginesu”. Dopiero od tego roku posługujemy się terminem „przemoc domowa”, a do pomagania osobom doznającym przemocy domowej angażuje się wielu profesjonalistów. Przemoc jest zjawiskiem występującym powszechnie w naszym społeczeństwie. Jest zarówno skutkiem jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. Bez wątpienia należy ją zaklasyfikować do kategorii zachowań negatywnych i szkodliwych społecznie. Mimo, że w relacjach międzyludzkich istniała od zawsze, niestety mówiono o niej niewiele. Przemocy domowej nie postrzegano jako poważnego zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny, to jest takiego, które prowadzi do poważnych naruszeń norm moralnych i prawnych, czasem tragicznych skutków, a w skrajnych przypadkach do poważnych okaleczeń czy zabójstw. Ujawniano jedynie wyjątkowo okrutne i budzące sprzeciw społeczny pojedyncze zdarzenia z historii rodzin, w których doszło do tragedii zapominając, że dla wielu ludzi dom rodzinny jest miejscem zagrożenia, poniżenia, terroru, lęku, rozpacz, a dramaty, które przedostały się do wiadomości publicznej są skutkiem wieloletnich cierpień, tym boleśniejszych, że rozgrywanych przy ogólnej społecznej akceptacji.

Na zagadnienia przemocy domowej możemy spojrzeć z wielu perspektyw, albowiem przemocą domową zajmuje się szereg dyscyplin naukowych takich jak: psychologia, pedagogika, prawo, socjologia, polityka społeczna. Dlatego też precyzyjne zdefiniowanie tego zjawiska powoduje wiele problemów interpretacyjnych.

Według definicji przyjmowanej przez polskich specjalistów przemoc domowa „to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody.”

Na potrzeby niniejszego Programu najodpowiedniejszą jest definicja przemocy domowej zawarta w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy domowej jako „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności: narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia, naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznymi, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę, ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków

finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej, istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej.”

Przemoc domowa charakteryzuje się tym, że:

- 1) jest intencjonalna, czyli jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie drugiej osoby;
- 2) siły są nierównomierne – w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Osoba doznająca przemocy domowej jest słabsza, a osoba stosująca przemoc silniejsza;
- 3) narusza prawa i dobra osobiste, ponieważ osoba stosująca przemoc wykorzystuje przewagę siły i narusza prawa osoby doznającej przemocy;
- 4) powoduje cierpienie i ból – osoba stosująca przemoc naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody. Doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.

Przemoc domowa może przybierać różne formy i dokonywać się przy pomocy różnych instrumentów:

- **przemoc fizyczna** - w swej czynnej postaci przybiera działania bezpośrednie z użyciem siły, których rezultatem jest nieprzypadkowe zranienie, np. popychanie, obezwładnienie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, bicie otwartą ręką, pięścią lub przedmiotami, duszenie, oblewanie wrzątkiem lub substancjami żrącymi, użycie broni. Forma bierna przemocy fizycznej przejawia się w zakazach mówienia, chodzenia, załatwiania potrzeb fizjologicznych lub zamknięciu osoby doznającej przemocy w areszcie domowym.

- **przemoc psychiczna** - to działanie prowadzące do zniszczenia pozytywnego obrazu własnej osoby, wykorzystujące różnorodne mechanizmy psychologiczne, np. wyśmiewanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie, narzucanie własnych poglądów, ciągła krytyka, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów z innymi ludźmi, stosowanie gróźb, szantażowanie. Przemoc psychiczna może polegać również na niszczeniu przedmiotów mających wartość dla osoby poniżanej. Przemoc psychiczna nie pozostawia śladów widocznych „gołym okiem”, nie ma dla niej skali aby można było ustalić rozmiar krzywdzenia psychicznego.

- **przemoc seksualna** - to zmuszenie osoby (ofiary) do aktywności seksualnej wbrew jej woli, bez pytania o jej zgodę, jak również w sytuacji gdy obawia się odmówić sprawcy. Przymus polega na bezpośrednim użyciu siły fizycznej przez sprawcę, na groźbach użycia siły lub emocjonalnym szantażu

- **przemoc ekonomiczna** - działanie mające na celu doprowadzić do całkowitego uzależnienia finansowego ofiary od sprawcy. Przykładem takiej przemocy ekonomicznej będzie odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie ofierze podjęcie pracy, niezaspokojenie podstawowych potrzeb materialnych rodziny, okradanie, zmuszanie do zaciągania kredytów bądź pożyczek wbrew woli np. współmałżonka

- **zaniedbywanie** - to zjawisko społeczne odnosi się w szczególności do relacji dziecko – rodzic. Będzie to ciągle niezaspokajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych dziecka oraz brak zapewnienia właściwej uwagi i troski rodzicielskiej m.in. w zakresie:

- emocjonalnego kontaktu i więzi;

- reagowania na trudności, które przeżywa dziecko;
- okazywania wsparcia, troski, zainteresowania i opieki;
- otwartości na potrzeby dziecka;
- zapewnienia odpowiednich warunków materialnych, socjalnych;
- właściwego ubioru, który będzie dostosowany do wieku i pory roku;
- opieki medycznej i edukacyjnej;
- odpowiedniego pokierowania rozwojem.

Zjawisko przemocy domowej to jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie. Częściej jednak jest procesem o długiej, nawet kilkuletniej historii. Ma tendencję do powtarzania się według zauważalnej prawidłowości. Dla lepszego zrozumienia zjawiska przemocy domowej oraz trudności wynikających z podjęcia decyzji przez osoby doznające przemocy o przerwaniu tego faktu, istotne jest poznanie cyklu przemocy, w którym występują trzy niezależne fazy, zmienne pod względem swej intensywności i czasu trwania:

- **faza narastającego napięcia** – początkiem jest wzrost napięcia, narastają konflikty. Przyczyny nie zawsze pojawiają się w rodzinie, niekiedy drobne nieporozumienia powodują eskalację sytuacji konfliktowych. Pojawia się agresja. Ofiara stara się opanować sytuację – uspokaja sprawcę, spełnia wszystkie zachcianki, podejmuje działania aby uszczęśliwić sprawcę, powstrzymać przed wyrządzeniem krzywdy. Osoby, które są krzywdzone mogą odczuwać takie dolegliwości fizyczne jak: bóle żołądka, bóle głowy, bezsenność, utrata apetytu, apatia, mogą stać się nerwowe i niespokojne. To wynik narastającego napięcia, które po pewnym czasie może być nie do wytrzymania

- **faza ostrej przemocy** – tu następuje wybuch nagromadzonej agresji i wyładowanie jej. Skutki jakich ofiara doznaje to często podbite oko, połamane kości, obrażenia wewnętrzne, a nawet śmierć.

- **faza miodowego miesiąca** – czas skruchy i okazywania miłości. Osoba stosująca przemoc dopiero teraz dostrzega, że swoim zachowaniem, agresją skrzywdził kogoś mu bliskiego. Podejmowane są próby przeproszania, załagodzenia sytuacji, staje się uczynny, kochający, sprawca usprawiedliwia swoje zachowanie często przekonując osobę doznającą przemocy, że był to jednorazowy incydent. Ofiara wierzy w te zapewnienia i zostaje. W tej fazie osoba doznająca przemocy nie szuka pomocy. Niestety miodowy miesiąc szybko się kończy i często rozpoczyna się faza narastania napięcia. Ofiara nadal jest zatrzymana w cyklu przemocy, bo łatwo pod jej wpływem zapomnieć o koszmarze pozostałych dwóch.

Przemoc domowa jest wskazywana jako zjawisko o dużym stopniu szkodliwości zwłaszcza dla jej ofiar. Oprócz szkód fizycznych w postaci obrażeń ciała, powoduje również szkody psychiczne, które pojawiają się z czasem i wymagają długotrwałego i profesjonalnego leczenia. Należą do nich;

- 1) zaburzenia depresyjne tj. obniżony nastrój, niska samoocena, negatywne myślenie o sobie, brak chęci do działania;
- 2) zaburzenia lękowe – odczuwanie lęku przed podjęciem działania, odrzuceniem, krytyką;
- 3) wiktylizacja – przyjęcie tożsamości ofiary, czyli w skutek doznawania przemocy, podejmowania nieskutecznych prób obrony siebie oraz nieumiejętnych prób pomocy

z zewnątrz nabiera przekonania, że na takie zachowanie zasługuje;

- 4) uzależnienia–alkoholizm, narkomania, lekomania, hazard są dla ofiary ucieczką od bólu fizycznego i psychicznego;
- 5) zespół zaburzeń stresu pourazowego–objawia się powtórным doświadczaniem traumatycznego przeżycia poprzez wspomnienia lub powracające koszmary senne, powoduje nadpobudliwość, problemy ze snem, z zapamiętywaniem trudności z koncentracją uwagi, drażliwość, złość, nadmierna czujność, omdlenia, unikanie rozmów na temat wydarzenia oraz miejsc i osób związanych z przykrym doświadczeniem.

Podstawowymi oddziaływaniami terapeutycznymi w pracy z ofiarami przemocy domowej powinna być praca nad:

- 1) zwiększaniem poczucia bezpieczeństwa;
- 2) przywracanie zaufania do ludzi;
- 3) nabywanie umiejętności rozpoznawania oraz wyrażania uczuć i emocji;
- 4) zwiększanie poczucia własnej wartości.

III. Diagnoza zjawiska przemocy domowej

Czernica to gmina wiejska w powiecie wrocławskim. Położona we wschodniej części województwa dolnośląskiego. Graniczy z miastem Wrocław oraz gminami: Długołęka, Jelcz-Laskowice, Oleśnica, Siechnice i Oława. Gmina Czernica składa się z 13 sołectw. Na terenie gminy Czernica na dzień 31.12.2022 r. zamieszkiwało 18.518 mieszkańców.

Diagnoza zjawiska przemocy domowej w Gminie Czernica została oparta na badaniu źródeł zastanych, takich jak dane statystyczne Ośrodka Pomocy Społecznej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Punktu Konsultacyjnego, Zespołu Interdyscyplinarnego i Posterunku Policji w Kamieńcu Wrocławskim oraz analizie wyników diagnozy lokalnych problemów społecznych, w tym problemu przemocy, przeprowadzonej w 2022 roku.

1. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Według danych statystycznych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w 2022 r. z pomocy społecznej ogółem korzystało 176 rodzin (283 osób), w tym: z powodu problemu alkoholowego 22 rodziny (27 osób), z powodu narkomanii 2 rodziny (2 osoby) oraz 1 rodzina (1 osoba), w której zdiagnozowano przemoc w rodzinie.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej wykonuje zadania gminy z zakresu pomocy społecznej i przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Bezpośrednią pomocą rodzinom i osobom potrzebującym zajmują się pracownicy socjalni działający zgodnie z ustaloną rejonizacją. W ramach swoich kompetencji i zadań pomoc społeczna wykonuje działania w szczególności polegające m.in. na: przeprowadzaniu wywiadów środowiskowych umożliwiających diagnozę sytuacji rodziny lub osoby; pomocy w załatwianiu spraw

urzędowych i innych ważnych spraw bytowych; przyznawaniu i wypłacaniu zasiłków celowych; pracy socjalnej; prowadzeniu poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie; udzielaniu informacji o przysługujących świadczeniach i formach pomocy, o możliwościach uzyskania pomocy w środowisku lokalnym; wskazuje miejsca zajmujące się pomaganiem osobom doznającym przemocy domowej; w razie potrzeby zwraca się do policji o podjęcie działań prewencyjnych wobec osoby stosującej przemoc, zgodnie z kompetencjami policji; w przypadku stwierdzenia bądź podejrzenia popełnienia przestępstwa powiadamia organy ścigania, współpracuje z innymi instytucjami i organizacjami.

Działając w najbliższym środowisku lokalnym zarówno osób doznających przemocy jak i osób stosujących przemoc domową, służy doraźnym i specjalistycznym wsparciem w rozwiązywaniu problemów związanych z przemocą, realizuje procedury „Niebieskie Karty” oraz szereg działań wynikających z ustawy o pomocy społecznej.

2. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w szczególności inicjuje działania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych. Komisja w szczególności: rozpatruje sprawy związane z procedurą zobowiązania do podjęcia leczenia odwykowego, motywuje osoby uzależnione do podjęcia leczenia, poddania się badaniom w celu określenia stopnia uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu leczniczego, kieruje wnioski do sądu o nałożenie obowiązku leczenia odwykowego osób, które w związku z nadużywaniem alkoholu demoralizują nieletnich, zakłócają spokój i porządek rodzinny, publiczny, stosują przemoc wobec domowników. W 2022 r. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych prowadziła 36 spraw o zastosowanie procedury leczenia odwykowego wobec 36 osób nadużywających alkoholu, w tym w 23 rodzinach została zdiagnozowana przemoc domowa.

Liczbę osób, wobec których Komisja prowadziła procedurę leczenia odwykowego, w tym liczbę osób, u których w rodzinach występuje przemoc od 2020r. przedstawia tabela nr 1.

Tabela nr 1. Liczba osób nadużywająca alkoholu oraz liczba osób, u których w rodzinach występuje przemoc w rodzinie

	2020	2021	2022
Liczba osób nadużywająca alkoholu, wobec których prowadzono procedurę leczenia odwykowego, w tym:	22	49	36
liczba osób, u których w rodzinach występuje przemoc	12	29	23

Źródło: dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Czernicy

Jak wynika z danych liczba osób skierowanych do komisji, wobec których wszczęto procedurę leczenia odwykowego i równocześnie w ich rodzinach zdiagnozowana jest przemoc, największa była w roku 2021 i miała tendencje wzrostową w stosunku do 2020 roku o 23 %.

3. Punkt Konsultacyjny

W Punkcie konsultacyjnym mieszkańcy Gminy Czernica mogą skorzystać z bezpłatnej pomocy specjalistycznej prawnika, specjalisty psychoterapii uzależnień, psychologa specjalisty ds. przemocy w rodzinie oraz psychologa. W punkcie udzielane są porady oraz konsultacje specjalistyczne w szczególności dla osób dotkniętych problemem uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu, narkotyków, osobom u których występuje przemoc domowa, rodzinom u których występują problemy opiekuńczo wychowawcze, a także z zakresu zdrowia psychicznego i zaburzeń psychicznych, rozwiązywania problemów rodzinnych. W 2022 r. prawnik udzielił ogółem 65 porad prawnych, psycholog udzieliła ogółem 50 porad i konsultacji. Natomiast psycholog specjalista ds. przemocy w rodzinie 41 rodzinom i osobom udzielał pomocy.

4. Zespół Interdyscyplinarny na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Przemoc domowa narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia i zdrowia oraz poszanowania godności osobistej, a władze publiczne mają obowiązek zapewnić wszystkim obywatelom równe traktowanie i poszanowanie ich praw i wolności. Przemoc domowa jest problemem, który może dotknąć każdego człowieka. Nie ma znaczenia ani wiek, ani rodzaj wykształcenia, ani wykonywany zawód czy pozycja społeczna. Zadaniem Zespołu Interdyscyplinarnego jest tworzenie warunków umożliwiających realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej oraz integrowanie i koordynowanie działań podmiotów wchodzących w skład zespołu, w szczególności przez: diagnozowanie problemu przemocy domowej na poziomie lokalnym, inicjowanie działań profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych mających na celu przeciwdziałanie przemocy domowej i powierzanie ich wykonania właściwym podmiotom, inicjowanie działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową, opracowanie projektu gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej, rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym, powoływanie grup diagnostyczno- pomocowych i bieżące monitorowanie realizowanych przez nie zadań, monitorowanie procedury „Niebieskie Karty”, kierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programie korekcyjno- edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową lub programie psychologiczno- terapeutycznym dla osób stosujących przemoc domową, składanie, na wniosek grupy diagnostyczno- pomocowej, zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia. Dane statystyczne uzyskane od Zespołu Interdyscyplinarnego przedstawiają się następująco:

*Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających
Przemocy Domowej w Gminie Czernica na lata 2024-2026*

Tabela nr 2. Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty” w latach 2020-2022

W związku z procedurą „Niebieskie Karty”	2020	2021	2022
Wpłynęło ogółem formularzy NK:	46	52	58
Wpłynęło z Ośrodka Pomocy Społecznej	6	7	7
Wpłynęło z Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	0	0	0
Wpłynęło z Placówek Służby Zdrowia	0	0	0
Wpłynęło z policji	37	42	46
Wpłynęło z placówek oświatowych	3	3	5
Wpłynęło z innego ośrodka pomocy społecznej	0	0	0

Tabela nr 3. Osoby doznające i stosujące przemoc domową w związku z procedurą NK w latach 2020-2022

	2020	2021	2022
Liczba kobiet <u>doświadczających</u> przemocy	29	39	40
Liczba mężczyzn <u>doświadczających</u> przemocy	14	13	11
Liczba dzieci <u>doświadczających</u> przemocy	3	48	7
Liczba kobiet <u>stosujących</u> przemoc domową	8	4	10
Liczba mężczyzn <u>stosujących</u> przemoc domową	38	38	48
Liczba nieletnich <u>stosujących</u> przemoc domową	0	0	0

Tabela nr 4. Liczba rodzin, które otrzymały pomoc zmierzającą do wyeliminowania niepożądanych zjawisk przemocowych w latach 2020-2022

Rodzaj pomocy	2020	2021	2022
Prawna, psychologiczna, inna	31	66	148

Źródło: dane Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Czernica

Analiza powyższych danych pokazuje, że liczba rodzin, u których zostaje wszczęta procedura „Niebieskie Karty” w związku z podejrzeniem stosowania przemocy domowej na przestrzeni ostatnich trzech lat wzrasta. Najwięcej w tym okresie sporządzonych NK jest w roku 2022. W większości przypadków „Niebieską Kartę- A” wypełniają funkcjonariusze Policji oraz pracownicy socjalni GOPS podczas wykonywania obowiązków służbowych.

*Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających
Przemocy Domowej w Gminie Czernica na lata 2024-2026*

Osoby doznające przemocy to przede wszystkim kobiety i dzieci. Uzależnienie od alkoholu zwiększa ryzyko wystąpienia przemocy domowej, jednak nie oznacza to, że jego nadużywanie stanowi przyczynę przemocy.

5. Posterunek Policji

Policja przyjmuje zgłoszenia od osób doznających przemocy i świadków o stosowaniu przemocy domowej oraz podejmuje interwencję w tych sprawach, a także realizuje procedurę „Niebieskie Karty”.

Liczba interwencji związanych z przemocą domową na przestrzeni lat 2020-2022 przedstawia poniższa tabela:

Tabela nr 5. Liczba interwencji związanych z przemocą domową.

	2020	2021	2022
Liczba osób doznających przemocy:	49	100	64
Kobiety	40	39	33
Mężczyźni	5	13	11
Nieletni	4	48	20
Liczba osób stosujących przemoc:	47	42	41
Kobiety	1	4	7
Mężczyźni	46	38	33
Nieletni	0	0	1
Liczba sprawców przemocy domowej pod wpływem alkoholu (ogółem), w tym:	34	36	14
Kobiety	0	0	3
Mężczyźni	34	36	11
Nieletni	0	0	0
Liczba dzieci obecnych podczas interwencji	16	48	0

Źródło: dane Posterunku Policji w Kamieńcu Wrocławskim

Dane statystyczne z Posterunku Policji wskazują, że najwięcej osób doznających przemocy domowej było w roku 2021 (okres pandemii). Jak można zauważyć rok później skala utrzymuje również wysoko. Osobami doświadczającymi przemocy w rodzinie są przede wszystkim dzieci, w 2021 r. - to 48% oraz kobiety - 39%. Natomiast osobami, które stosują przemoc domową zdecydowanie są mężczyźni. W 2020 r. to 98%, w roku 2021 - 90%, a w 2022 r. to 80%. Niepokojącym zjawiskiem jest fakt, że większa część osób, stosujących przemoc wobec najbliższych była pod wpływem alkoholu. W 2020 r. i 2021 r. dane wskazują, że byli to wyłącznie mężczyźni, natomiast w roku ubiegłym pojawiają się także kobiety, choć jest to mały -22 % wskaźnik, ale jednak niepokojący.

6. Analiza wyników diagnozy lokalnych problemów społecznych

W 2022 roku na terenie gminy Czernica prowadzone były przez firmę zewnętrzną badania, mające na celu ukazanie lokalnych problemów społecznych. Rozpoznanie było prowadzone w placówkach oświatowych w formie ankiety internetowej, w punktach sprzedaży napojów alkoholowych w postaci ankiety oraz w formie sondy ulicznej wśród pełnoletnich mieszkańców gminy.

W badaniu uczniów wzięło udział 308 osób, z tego 48% stanowili respondenci mający 12-13 lat, 41% to uczniowie w przedziale 14-15 lat, a 11% badanych miało 10-11 lat.

Jak wynika z przeprowadzonej ankiety wśród uczniów 49% badanych doświadczyło przemocy, najczęściej ze strony rówieśników (60%). W dalszej kolejności młodzi respondenci wskazywali na rodzeństwo i inne osoby. Doświadczenie przemocy ze strony rodziców zadeklarowało łącznie 27 uczniów, przy czym 19 osób wskazało na tatę, natomiast 8 osób na mamę. W pytaniu o rodzaj doznawanej przemocy można zauważyć, że 85 uczniów doświadczyło przemocy psychicznej, 67 osób przemocy fizycznej, a 27 respondentów seksualnej, natomiast zaniedbania doznało 17 ankietowanych.

W ramach badania uzyskano również informację, że co trzeci badany uczeń stosował przemoc wobec innych osób (tj. 39%) i że była to głównie przemoc fizyczna (62% badanych), w dalszej kolejności przemoc psychiczna (57%) i przemoc seksualna (7%). Uczniowie wskazali, że stosowali przemoc wobec rówieśników (57%), rodzeństwa (39%) oraz rodziców (5%).

Aby określić skalę zjawiska cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży z gminy Czernica, ankietowani odpowiedzieli na pytanie czy zdarzyło im się w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie doświadczyć cyberprzemocy. Z deklaracji uczniów wynika, że problemu tego doznało 17% badanych, z kolei 21 % miało trudności w określeniu czy doświadczyło tego problemu.

W badaniu ankietowym wśród dorosłych mieszkańców udział wzięło 118 osób. Pod względem liczby wypełnionych ankiet w badaniu przewagę miały kobiety i stanowiły one 68% ogółu, natomiast mężczyźni – 32%. Analiza struktury badanej grupy pokazuje, iż respondenci byli zróżnicowani pod względem wieku. Najliczniejszą grupę stanowili ankietowani mający 36-45 lat oraz 26-35 lat.

Jak wynika z odpowiedzi respondentów ponad połowa badanych nie zna osób doświadczających przemocy domowej, a co czwarty respondent nie jest pewien czy zna taką osobę. Z zebranych danych wynika także, że w okresie ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie, przemocy doznało 13% mieszkańców, wśród których 4% doświadczyło jej 1 raz, 7%-2-10 razy, natomiast 2% zaznaczyło odpowiedź „więcej niż 30 razy”. Mieszkańcy, którzy przyznali, że doznali przemocy, zostali poproszeni o określenie jej rodzaju. Z deklaracji ankietowanych wynika, że najczęściej doznawanym rodzajem przemocy

była przemoc psychiczna- wskazało na nią 8 badanych, tj. 62%. Przemocy fizycznej i mobbingu doznało po 3 respondentów (po 23%), przemocy ekonomicznej i zaniedbania -2 osoby (po 15%), natomiast przemocy seksualnej doznał 1 ankietowany (8%). Dodatkowo jedna osoba nie potrafiła jednoznacznie stwierdzić jakiego rodzaju przemocy doświadczyła.

Kolejne pytanie dotyczyło osoby stosującej przemoc wobec respondentów. Analiza materiału badawczego wykazała, że najczęściej osób doznało przemocy ze strony osoby nieznajomej (6 osób, tj. 40%) oraz współmałżonka (5 osób, tj. 33%). Pojedyncze odpowiedzi padały również na: mamę, kolegę/koleżankę z pracy, dziadków, dziecko/dzieci oraz inne osoby, wśród których wymieniono sąsiadów (po 1%).

Zebrane w procesie badawczym dane pokazują, iż do stosowania przemocy przyznało się 13% badanych mieszkańców z gminy Czernica. 6% ankietowanych zastosowało ją jednokrotnie, 5% -2-10 razy, natomiast 2%- więcej niż 30 razy. Mieszkańcy, którzy dopuścili się przemocy najczęściej kierowali ją w stosunku do dziecka/dzieci (9 osób, tj. 64%). 2 osoby wskazały na zastosowanie przemocy wobec współmałżonka (14%), natomiast pojedyncze odpowiedzi padały na rodziców, partnera/partnerkę, kolegę/koleżankę z pracy oraz osobę nieznaną (po 1 osobie, tj. 7%).

Kolejną analizowaną w Diagnozie kwestią była opinia dorosłych mieszkańców Gminy, na temat stosowanych kar fizycznych w stosunku do dzieci. W odniesieniu do danych warto zwrócić uwagę, że u żadnego respondenta nie występuje tolerancja przemocy jako metody wychowawczej, jednakże 22% stwierdziło, że nie ma na ten temat wiedzy. Jednoznacznie negatywnie ocenia tego typu zachowanie 78% mieszkańców.

Z deklaracji respondentów wynika także, że cyberprzemocy doznało 42% badanych, w tym 22% wyłudzenia pieniędzy, 21% wyzwania, 12% grożenia/straszenia, 9% podszywania się, 8% ośmieszania/poniżenia, 4% szantażowania, natomiast 3%- rozsyłania ośmieszających filmików/zdjęć. 1 badany wskazał na inne formy cyberprzemocy, gdzie przyznał, że doświadczył stalkingu (1%).

W badaniu diagnozującym problemy społeczne wzięły udział także osoby pracujące w punktach sprzedaży i podawania napojów alkoholowych na terenie gminy Czernica. Ich udział miał na celu sprawdzenie dostępności alkoholu dla mieszkańców niepełnoletnich oraz będących w stanie nietrzeźwości. Kwestionariusze ankiet wypełniło łącznie 20 sprzedawców napojów alkoholowych – po 10 kobiet i mężczyzn.

W pierwszej kolejności respondentów poproszono o ocenę poziomu spożycia alkoholu na przestrzeni kilku lat. Uzyskane wyniki badań wskazują na zróżnicowane opinie w tym zakresie, gdyż według 25% ankietowanych jest ono stałe, 15% sprzedawców dostrzegło spadek spożycia alkoholu w Gminie, a 40% - wzrost.

Badania obejmowały również częstotliwość sytuacji, kiedy osoby niepełnoletnie podejmują próby zakupu alkoholu w obsługiwanych przez badanych punktach. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, ponad połowa sprzedawców spotkała się z taką sytuacją raz lub

kilka razy (50%), z kolei 15% zaznaczyło odpowiedź „wiele razy”. 35% ankietowanych zaprzeczyło, aby osoby niepełnoletnie próbowały zakupić alkohol w ich miejscu pracy.

Biorąc pod uwagę, iż czasami zdarzają się sytuacje, w których rodzice wysyłają swoje dzieci do sklepu, aby te kupiły dla nich alkohol, respondenci zostali zapytani również o to, czy umożliwili zakup alkoholu osobie nieletniej, w sytuacji, gdy ta deklarowała jego kupno dla swoich rodziców. Takim zdarzeniom zaprzeczyło 20% ankietowanych, a 45% nie wiedziało czy taka sytuacja miała miejsce. Po 5% respondentów stwierdziło, że czasami i bardzo często podaje alkohol osobom przed 18 rokiem życia, które twierdzą, iż jest on przeznaczony dla ich rodziców, z kolei 25% stwierdziło, że dochodzi do tego rzadko.

Na podstawie analizy zebranych danych można zauważyć, iż sytuacja, w której osoba nietrzeźwa próbowała kupić alkohol w obsługuwanym przez badanych punkcie, miała miejsce w przypadku większości osób uczestniczących w badaniu, gdyż 60% respondentów stwierdziło, że zdarzyło się to raz lub kilka razy, natomiast 25% ankietowanym- wiele razy.

Wnioski

Badania ankietowe pokazały, iż ważne jest pochylenie się nad zjawiskiem przemocy domowej. Prawie połowa badanych uczniów z Gminy doświadczyło przemocy (49%), 39% uczniów zastosowało przemoc wobec innych, a aż 67% badanych potwierdziło, występowanie przemocy rówieśniczej w swojej szkole. Natomiast wśród dorosłych mieszkańców aż 42% respondentów doświadczyło w swoim życiu cyberprzemocy, a 13% respondentów przyznało się do zastosowania przemocy wobec innych osób w trakcie ostatnich 12 miesięcy.

Problem przemocy, w tym przemocy rówieśniczej, wymaga podjęcia bardzo pilnych działań profilaktycznych. Zaświadcza o tym fakt, iż zjawiska te nie są obecne tylko w szkole, bowiem ankietowani doświadczenia także przemocy poza jej murami.

Wobec powyższego, w szkołach na terenie gminy Czernica szczególnie istotnym wydaje się być walka z ośmieszaniem, agresją słowną czy poniżaniem. Należy zatem kontynuować projekty skupiające się na profilaktyce problemów agresji i przemocy, ukierunkowanych na wszystkich uczniów. Planowane działania powinny być dostosowane do skali realnych problemów w różnych grupach wiekowych. W planowane działania profilaktyczne należałoby również szerzej włączyć rodziców i opiekunów uczniów oraz nauczycieli z terenu gminy, a także dorosłych mieszkańców gminy.

Idąc dalej, w szkołach powinien być położony nacisk na udzielanie pomocy osobom, które doświadczyły różnych form przemocy poprzez zajęcia psychoedukacyjne. Zatem ważne jest, aby rozwijać wśród uczniów inne niż z użyciem przemocy sposoby radzenia sobie w sytuacjach konfliktu. Dodatkowo w takiej sytuacji pedagog powinien zadbać o udzielenie porad i prowadzenie konsultacji dla rodziców i nauczycieli. Oprócz tego, warto pracować ze wszystkimi uczniami nad wrażliwością na działania związane z cyberprzemocą, tak by bez względu na płeć przejmowano się takimi zjawiskami i na nie odpowiednio reagowano. Jest to

o tyle ważne, gdyż powyższa analiza dostarczyła wiedzy, iż ogólnie wraz z wiekiem rośnie brak empatii na tego typu przemoc, choć jej skala się powiększa.

Przedstawione wyniki w diagnozie zawiadamiają, iż równie ważnym jest prowadzenie akcji informacyjnych mających na celu podniesienie świadomości społeczności lokalnej w zakresie przemocy domowej, a także motywowanie do przełamania tzw. „zmowy milczenia” w środowisku rodzinnym i sąsiedzkim. Rozwój działań profilaktycznych mających na celu podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy domowej. Promowanie w placówkach oświatowych i placówce wsparcia dziennego oraz świetlicach środowiskowych postaw wolnych od przemocy rówieśniczej, promowanie pozytywnych wzorów zachowań wśród dzieci i młodzieży. Upowszechnianie informacji o dostępnych miejscach w środowisku lokalnym, w których świadczona jest pomoc medyczna, psychologiczna, prawna, socjalna osobom dotkniętym przemocą. Zacieśnienie współpracy z przedstawicielami służb realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy i wymiaru sprawiedliwości poprzez prowadzenie interdyscyplinarnych spotkań, konferencji czy szkoleń. Tworzenie i rozwój alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla osób dorosłych oraz dzieci i młodzieży na terenie gminy. Ważnym elementem jest także rozwijanie systemu pomocy psychologiczno- terapeutycznej i korekcyjno-edukacyjnej dla osób stosujących przemoc domową.

IV. Adresaci Programu

Adresatami Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony osób Doznających Przemocy Domowej w szczególności są:

- 1) osoby doznające przemocy w domowej;
- 2) osoby stosujące przemoc domową;
- 3) świadkowie przemocy;
- 4) przedstawiciele instytucji i służb zobowiązanych do udzielania pomocy w sytuacji wystąpienia zjawiska przemocy domowej;
- 5) społeczność lokalna.

V. Podmioty działające na rzecz przeciwdziałania przemocy w Gminie Czernica.

- 1) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy;
- 2) Zespół Interdyscyplinarny Gminy Czernica;
- 3) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- 4) Posterunek Policji w Kamieńcu Wrocławskim;
- 5) placówki oświatowe z terenu Gminy Czernica;
- 6) Sąd Rejonowy w Oławie;
- 7) placówki służby zdrowia w Czernicy oraz w Kamieńcu Wrocławskim;
- 8) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu;
- 9) organizacje pozarządowe.

VI. Cele programu i ich realizacja

Kluczowym założeniem Programu jest kompleksowość i interdyscyplinarność działań ujętych w ramy sprawnie funkcjonującego systemu ukierunkowanego na wsparcie i ochronę osób doznających przemocy, edukację i pomoc w korygowaniu zachowań osób stosujących przemoc domową; edukację kadr instytucji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej oraz szeroko ujętą edukację społeczeństwa, a także rozwój przedsięwzięć profilaktycznych, które podniosą świadomość społeczną na temat zjawiska przemocy domowej.

Cele Programu:

- 1) przeciwdziałanie przemocy domowej, ochrona i wsparcie osób doznających przemocy domowej oraz zwiększenie dostępności i skuteczności profesjonalnej pomocy;
- 2) rozwijanie społecznej świadomości, edukacja społeczna i promocja działań na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej w Gminie Czernica;
- 3) zapewnienie interdyscyplinarnych szkoleń dla służb zajmujących się problemem przemocy.

Program zakłada następujące działania:

- 1) podejmowanie czynności w środowisku zagrożonym przemocą domową mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- 2) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą domową;
- 3) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- 4) utworzenie gminnego telefonu zaufania lub informacyjnego dla osób doznających przemocy domowej;
- 5) motywowanie osób stosujących przemoc do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym lub programie psychologiczno- terapeutycznym;
- 6) podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej na temat przemocy domowej i współpraca w tym zakresie z kościołem, związkami wyznaniowymi oraz organizacjami pozarządowymi, poprzez przygotowanie materiałów informacyjnych tj. ulotki, plakaty, broszury i umieszczanie ich w miejscach ogólnie dostępnych;
- 7) współuczestnictwo w kampaniach i programach społecznych dotyczących przemocy domowej;
- 8) prowadzenie wśród dzieci i młodzieży z terenu Gminy Czernica zajęć profilaktycznych dotyczących powstrzymywania agresji i przemocy, w tym cyberprzemocy m.in. poprzez organizowanie warsztatów, wykładów w Placówce Wsparcia Dziennego oraz Świetlicach Środowiskowych;
- 9) prowadzenie w placówkach oświatowych programów profilaktycznych, uświadamiających zagrożenia płynące z przemocy;

- 10) udzielanie wsparcia edukacyjnego, socjalnego, prawnego, psychologicznego, rodzinnego, terapeutycznego, medycznego dla osób doznających przemocy domowej, w tym świadczonej przez punkt konsultacyjny;
- 11) systematyczne szkolenia wszystkich przedstawicieli służb podejmujących działania na rzecz rodzin uwikłanych w przemoc;
- 12) organizacja i przeprowadzanie konferencji z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej;
- 13) uczestnictwo w konferencjach i seminariach służb podejmujących działania na rzecz rodzin uwikłanych w przemoc;
- 14) udział w superwizji, poradnictwo i wsparcie psychologiczne osób pracujących bezpośrednio z osobami doznającymi przemocy domowej oraz osobami stosującymi przemoc;
- 15) realizacja projektów w zakresie pomocy osobom doznającym przemocy domowej;
- 16) Diagnoza zjawiska przemocy domowej na obszarze Gminy Czernica.

VII. Monitoring i ewaluacja Programu

Stały coroczny monitoring i ewaluacja Programu mają na celu sprawdzanie efektywności prowadzonych działań, podejmowanych zadań i sposobów ich realizacji, aby w konsekwencji zwiększać efektywność pracy poszczególnych jednostek w zakresie zjawiska przemocy domowej. Ważna jest szybkość reagowania na ujawnioną przemoc domową, odpowiednie reagowanie i podejmowanie wszelkich dostępnych działań, by minimalizować przypadki przemocy domowej, łagodzić jej skutki a także podnosić świadomość społeczną w tym zakresie. Program poddawany będzie ewaluacji corocznie w terminie do dnia 31 stycznia roku następnego poprzez prowadzenie statystyk ich analizę jakościową i ilościową a z realizacji zadań programowych sporządzane będą sprawozdania roczne wg następujących wskaźników:

- 1) liczba osób objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej z powodu przemocy domowej;
- 2) liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty”;
- 3) liczba spraw zgłoszonych do GKRPA;
- 4) liczba osób, które wzięły udział w programie korekcyjno-edukacyjnych lub psychologiczno- terapeutycznym;
- 5) liczba osób w rodzinach objętych oddziaływaniami zespołu interdyscyplinarnego;
- 6) liczba zakończonych procedur „Niebieska Karta”;
- 7) ilość organizowanych programów, akcji oraz liczba ich uczestników;
- 8) liczba osób przeszkolonych i wyedukowanych.

Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego do dnia 31 marca każdego roku przygotowuje i przedłoży Wójtowi Gminy Czernica sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej.

VIII. Finansowanie Programu

Program będzie finansowany ze środków budżetu gminy Czernica oraz środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł.

